

Niech się święci 1 Maja

Po raz 35 będziemy obchodzić dzień 1 Maja w naszej Ludowej Ojczyźnie. Jakże inny jest dziś dzień 1 Maja od dnia święta klasy robotniczej z 1945 roku. Ulicami zburzonej Warszawy defilował lud stolicy popierając Manifest lipcowy, który stawił przed narodem odpowiedzialne zadania w odbudowie i rozbudowie kraju. Marzenia pokoleń stały się rzeczywistością. W tym okresie rok po roku odmierzałyśmy w pierwszomajowych pochodach drogę socjalistycznego budownictwa i jego społecznych ideałów.

Tegoroczne święto 1 Majowe obchodziliśmy po doniosłych wydarzeniach w życiu naszego narodu. Przypada ono po VIII Zjeździe PZPR, wyborach do Sejmu i wojewódzkich rad narodowych.

1 Maja

Rezultaty wyborów do Sejmu świadczą o głębszym niż kiedykolwiek zespoleniu klasy robotniczej, ludzi rolniczego trudu i wszystkich środowisk polskiej inteligencji z partią, która kierując się leninowską zasadą budowy socjalizmu nadała wyższe tempo w procesie dalszego rozwoju kraju i pomysłności jego obywateli.

Doskonalszą pracą na każdym odcinku, pełniejszym wykorzystaniem rezerw służących w naszej gospodarce oraz tych, które kryją się w indywidualnej motywacji działania, zaangażowaniu, patriotyzmie, woli stałego umacniania siły i pozycji naszego socjalistycznego państwa, to pełna gwarancja realizacji nakreślonych przez partię zadań. W tegorocznych obchodach 1-Majowych zamykamy jednomyślnie poparcie dla nowo wybranego Sejmu i powołanie przezeń najwyższych organów naszego państwa.

W dniu 1 Maja jeszcze z większą siłą uświadomimy sobie nierozdzielność patriotyzmu i internacjonalizmu, lepszej pracy dla socjalistycznej Ojczyzny, troski o jej przyszłość, o jej przynależność do międzynarodowej jedności walki o socjalizm o pokój.

Wyniki I-go kwartału

Wyniki działalności gospodarczej przedsiębiorstwa w I kwartale 1980 r. można ocenić w zasadzie jako prawidłowe, pomimo dość trudnej sytuacji materiałowej i kadrowej oraz niezamierzonych odchyleń od planu produkcji rzeczowej.

W pierwszym rzędzie należy podkreślić, że plan sprzedaży wyrobów i usług został nie tylko wykonany ale i przekroczony o ponad 3 mln. zł. Wprawdzie ponad 80 proc. tej nadwyżki stanowi ponadplanowa sprzedaż papieru — będąca wynikiem zarówno wzrostu od I.I. jednolitych cen okresowych tych materiałów jak i wyjątkowo dużego zużycia drogich papierów importowanych — niemniej jednak i w sprzedaży bez papieru wypracowano ponad 0,5 mln. zł. dodatkowej produkcji, co jest efektem niebagatelnym dla tak krótkiego okresu czasu.

Warto przy tym zauważyć, że tym razem w samym tylko zakładzie głównym ponadplanowa sprzedaż bez papieru wyniosła prawie 600 tys. zł., przy czym całość tej nadwyżki uzyskana została na sprzedaży podstawowego asortymentu tj. na książkach i broszurach.

Trzeba jednak wyjaśnić, że wyniki uzyskane na sprzedaży tego asortymentu posiadają charakter szczególny, ponieważ wartościowo plan sprzedaży książek przekroczony został aż o 24,1 proc. natomiast nadwyżka w wyrazie ilościowym wyniosła tylko 0,7 proc. Moim zdaniem o takich wynikach zdecydowała głównie ko-

rzystna pod względem cen struktura zrealizowanych zleceń, charakteryzująca się dużą ilością wykonanych tytułów przy mniejszych jednocześnie nakładach.

Pomyślnie wykonany został również plan sprzedaży czasopism oraz akcydensów.

Natomiast zdecydowanie niekorzystne wyniki uzyskano w zakresie produkcji i sprzedaży opakowań drukowanych, co w sposób zasadniczy zaciążyło na wszystkich relacjach ekonomicznych i finansowych. Radykalne ograniczenie limitów na papiery zwojowe dla większości wydawców spowodowało, że przedsiębiorstwo nie było w stanie wykonać planowych założeń rzeczowych w zakresie opakowań i zamiast planowanych 14.935 tys. k/o B1, wykonano w I kw. br. tylko 7316 tys. k/o B1 a więc 48,9 proc. planu. Ilościowy niedobór produkcji tego rzędu spowodował że w wyrazie wartościowym planu sprzedaży tych wyrobów wykonany został również w 48,6 proc. a więc z brakiem ponad 1,5 mln. zł.

Biorąc pod uwagę, że produkcja opakowań, wobec stosunkowo niskich kosztów wytwarzania jest w założeniach i faktycznie wysokorentowną, niezrealizowanie wielkości planowanych pociągnęło za sobą skutki głównie dla produkcji dodanej oraz akumulacji i w sposób zasadniczy wypaczyło relacje między kosztami a wartością sprzedaży. Trzeba bowiem pamiętać

CZCIONKA

1 maja 1980 r.

Rok X ♦ Nr 39

I SŁOWEM

KWARTALNIK SAMORZĄDU ROBOTNICZEGO OLSZTYŃSKICH ZAKŁADÓW GRAFICZNYCH IM. SEWERYNA PIENIĘŻNEGO W OLSZTYNIE

Egzekutywa KW PZPR oceniła sytuację gospodarczo-polityczną w OZGraf.

W dniu 28 marca br. odbyło się posiedzenie egzekutywy KW PZPR w Olsztynie, na którego porządku dziennym znalazł się po raz pierwszy punkt „Ocena sytuacji gospodarczo-politycznej w Olsztyńskich Zakładach Graficznych”. Posiedzeniu egzekutywy przewodniczył I sekretarz KW PZPR tow. Edmund Wojnowski. W obradach wzięli udział I zastępca dyrektora naczelnego ZPP W-wa ob. mgr Kazimierz Borysiuk i zastępca dyrektora ob. inż. Leszek Skórka, oraz przedstawiciele dyrekcji i samorządu robotniczego naszych zakładów.

Członkowie Egzekutywy otrzymali wcześniej materiały informujące wszechstronnie o działalności zakładów, o osiągniętych wynikach oraz o warunkach pracy drukarzy.

Na materiały te złożyły się trzy opracowania: dyrekcji i samorządu robotniczego, tzw. „sonda” zespołu społecznego na temat pracy ideowo-wychowawczej oraz uwagi i wnioski Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej KW PZPR. Ten ostatni dokument najlepiej oddaje treść obrad Egzekutywy, jej uwagi i wnioski stwierdzając, że:

1. Olsztyńskie Zakłady Graficzne powstały w 1945 roku, jako jedno z pierwszych zakładów pracy na wyzwolonych terenach Warmii i Mazur i w istotny sposób przyczyniły się do propagowania założeń nowego ustroju oraz aktywizacji społeczeństwa regionu. OZGraf. można zaliczyć do grona najbardziej za-

służonych zakładów w województwie;

2. Od 1945 do 1970 roku zakłady pracowały w bardzo trudnych warunkach lokalowych, korzystając w znacznej części ze starych, zdekapitalizowanych maszyn i urządzeń. W 1970 roku załoga przeniosła się do nowo wybudowanego obiektu przy ul. Towarowej. Przez cały czas swej działalności OZGraf. stanowiły kuznię kadr dla poligrafii województwa olsztyńskiego. Do dziś pracuje w nich wielu pionierów drukarstwa, ludzi ofiarnych i zasłużonych, którzy wyszkolili i przygotowali do zawodu licznych młodych adeptów sztuki poligraficznej;

3. Rozwój bazy i technologii poligraficznej, wysoko wydajne maszyny, masowe nakłady, zmiana systemu organizacyjnego sprawiły, że OZGraf., zajmujące się niegdyś sztuką drukarską, dziś są liczącym się zakładem przemysłowym;

4. Mimo rozbudowy bazy, zakłady nadal pracują w trudnych warunkach. Wynika to m. in. z: * niepełnego dostosowania obiektu do współczesnych wymogów produkcyjnych * starzenia się parku maszynowego i niezadawalającego tempa modernizacji * braku materiałów oraz niskiej ich jakości * permanentnej fluktuacji kadr;

5. Mimo wielu kłopotów i braków materiałowych, zakłady dzięki zaangażowaniu załogi wykonują plany, osiągają wartościowe wyniki, w wielu dziedzinach reprezentują dość wysoki poziom (np. wydawnictwa książkowe), plasując się w skali Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego w średniej krajowej;

6. Bardzo istotnym problemem OZGraf. jest zapewnienie stabilności kadr oraz pozyskanie specjalistów z wyższym wykształceniem, w tym poligraficznym. Dotychczasowe działania ograniczające się w zasadzie do szkolenia młodych pracowników, nie przynoszą pożądanych rezultatów. W celu poprawy sytuacji kierownictwo zakładów winno opracować konkretny program działania uwzględniający: adaptację nowo zatrudnionych, kształtowanie właściwych stosunków międzyludzkich, a zwłaszcza łagodzenia sytuacji

konfliktowych między pracownikami o długim stażu zawodowym a drukarską młodzieżą, poprawę organizacji pracy w zakresie koordynacji między wydziałami, zrewidowanie systemu kar i wyróżnień (kolektyw zakładowy powinien skonkretyzować system materialnego i moralnego wyróżnienia i nagradzania pracowników w oparciu o wnioski zespołu sondażowego), pozyskanie specjalistów z wyższym wykształceniem o wysokich kwalifikacjach zawodowych. Rozwinięty program powinien uwzględnić konkretne rozwiązania, terminy i osoby odpowiedzialne za realizację;

7. Kierownictwo OZGraf. powinno przygotować program modernizacji zakładów, w tym porządkowania ciągów komunikacyjnych, poprawy warunków socjalnych i bhp, podniesienia poziomu estetyki, wystroju hal i pomieszczeń oraz zwrócić się do Zjednoczenia o pomoc w realizacji tych założeń;

8. Istnieje potrzeba zaktywizowania oddziaływanie ideowo-wychowawczego na załogę, m. in. przez wykorzystanie bogatych tradycji olsztyńskiej poligrafii. Temu celowi powinno służyć powołanie Zakładowego Ośrodka Pracy Ideowo-Wychowawczej, pracującego pod bezpośrednim kierownictwem POP;

9. Podstawowa Organizacja Partyjna powinna bardziej angażować się w rozwiązywanie węzłowych problemów zakładu. Należy dążyć do umocnienia organizacji partyjnej i jej oddziaływanie poprzez: powiększenie szeregów partyjnych, zwłaszcza w wydziałach produkcyjnych i wśród młodzieży, przydzielenie zadań poszczególnym członkom, stosowanie różnorodnych form pracy, szczególnie wśród kobiet i młodzieży, podniesienie frekwencji na zebraniach, prowadzenie szkolenia ideowo-politycznego;

10. Olsztyńskie Zakłady Graficzne mimo kluczowego znaczenia w regionie i zasług w rozwoju poligrafii znajdują się — między innymi z winy Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej KW, dyrekcji i aktywów zakładowego — na uboczu zainteresowania władz wojewódzkich i miejskich. Wyraża się to między innymi w wielostronnym uwzględnianiu przez władze potrzeb mieszkaniowych załogi, a także w polityce odznaczeń.

Rzadko się zdarza, aby przedmiotem oceny wojewódzkiej instancji partyjnej było jedno przedsiębiorstwo. Świadczy to o wadze, jaką Komitet Wojewódzki PZPR przywiązuje do prawidłowego funkcjonowania olsztyńskiej poligrafii.

KOLEŻANKI I KOLEDZY!

W dniu 1 Maja spotykamy się wszyscy o godz. 9,15 przed budynkiem biurowym Zakładów.

Następnie ze sztandarem związkowym w licznej kolumnie szturmówek weźmiemy masowy udział w tradycyjnej manifestacji.

SAMORZĄD ROBOTNICZY

DZIĘKUJĄC ZA TRUD I WYSIŁEK

Dorocznym zwyczajem w dniu 10 kwietnia br. rada zakładowa organizowała wspólnie z dyrekcją Olsztyńskich Zakładów Graficznych, po raz pierwszy w nowej kadencji, spotkanie z rencistami i emerytami naszego zakładu. W spotkaniu uczestniczyli: dyrekcja, członkowie nowo wybranej rady zakładowej, aktyw społeczno-polityczny przedsiębiorstwa.

Dyrektor naczelny zakładu mgr Kazimierz Kuczyński zapoznał zebranych o wykonaniu planowych zadań produkcyjnych w 1979 roku oraz czekającymi nas zadaniami w roku bieżącym.

Przewodniczący rady zakładowej, Romuald Plutyński przedstawił przybyłym gościom nowe władze związkowe naszego zakładu, jak również zapoznał z programem działania nowej rady. W części artystycznej wystąpiły dzieci z przedszkola patronackiego nr 8 na Zielonej Górze umilając swoimi popisami artystycznymi pobyt naszym gościom w zakładzie.

Na zakończenie spotkania emerytom i rencistom wręczono drobne upominki oraz książki produkcji Olsztyńskich Zakładów Graficznych.

Dyrekcji, wychowawczyniom z Przedszkola nr 8 rada zakładowa składa tą drogą serdeczne podziękowanie za wysiłek w przygotowaniu dzieci na organizowaną przez nas imprezę.

Zmiany w schemacie

Zgodnie z zaleceniami władz centralnych w sprawie doskonalenia struktur organizacyjnych, dokonano przeglądu dotychczas obowiązującego schematu organizacyjnego naszego przedsiębiorstwa. Celem przeglądu było dążenie do posiadania jak najmniejszego aparatu zarządzania przedsiębiorstwem, a jednocześnie zapewnienie mu możliwości najbardziej skutecznego i sprawnego działania.

Przeгляд ten, przeprowadzony w ścisłej współpracy z Prezydium Konferencji Samorządu Robotniczego wykazał, że schemat organizacyjny naszego przedsiębiorstwa jest praktycznie stosowany i dobrze zdaje egzamin.

Jest on przede wszystkim oszczędny przez dążenie do posiadania jak najmniej komórek organizacyjnych, logiczny, gdyż opiera się na rzeczowym podziale funkcji w jednorodne grupy, jest dostosowany do wielkości i warunków działania przedsiębiorstwa, w szczególności uwzględnia aktualną sytuację kadrową.

Dlatego zmiany w schemacie organizacyjnym ograniczyły się do spraw drugorzędnych, nie zasługujących na omawianie w tym miejscu za wyjątkiem jednej sprawy.

Otóż postanowiono zamiast dotychczasowych działów:

- koordynacji produkcji,
- przygotowania produkcji i zbytu powołać działy:
- Dział planowania produkcji i zbytu,
- Dział technologiczny.

Za dokonaniem tej zmiany przemawiały następujące argumenty:

- praktyczne trudności w kierowaniu dużym działem o różnorodnych funkcjach, jakim stał się dział przygotowania produkcji i zbytu,
- potrzeba wydzielenia technologów w samodzielnej komórce organizacyjnej w celu nadania wyższej rangi ich funkcjom i stworzenia warunków do zwiększenia zakresu ich odpowiedzialności za racjonalną i oszczędną organizację procesów technologicznych,

— zwolnienie szefa produkcji z obowiązków operatywnego planowania produkcji w celu skoncentrowania się na zarządzaniu produkcją w oparciu o posiadane plany.

Zadania tych dwóch działów w ogólnym zarysie są następujące:

I. Dział technologiczny.

- prowadzenie całokształtu spraw kontroli pracy,
- ocenianie prawidłowości materiałów wydawniczych,
- opracowanie technologiczne zleceń produkcyjnych i kierowanie ich do produkcji,
- organizacja obiegu korekt i bezpośredni nadzór nad wykonaniem form drukowych,
- ciągły nadzór nad prawidłowością procesów produkcyjnych ze względu na stosowaną organizację produkcji, używane materiały, oszczędną gospodarkę, dobrą jakość produkcji,
- dokumentowanie, opiniowanie i rozliczanie braków produkcyjnych,
- dopilnowanie prawidłowego rozliczenia materiałów podstawowych,
- prowadzenie prac wdrożeniowych w zakresie stosowania nowych materiałów do produkcji i nowych technologii,
- szerzenie wiedzy technologicznej,
- prowadzenie spraw norm branżowych,
- dysponowanie papierem i innymi materiałami bezpośrednio do produkcji.

II. Dział planowania produkcji i zbytu.

- zapewnienie pełnego obłożenia potencjału produkcyjnego,
- przygotowanie rocznych planów produkcji i umów ze zleceniodawcami,
- przyjmowanie zamówień w ramach umów i kontrola ich wykonania,
- opracowywanie operatywnych planów produkcji i kontrola ich realizacji,
- dopilnowanie terminowej realizacji zaleceń wydawnictw,
- ekspedycja produkcji,
- fakturowanie produkcji,
- załatwianie reklamacji wydawnictw.

Mistrz jest bezpośrednim przełożonym wydzielonego zespołu pracowników. Jako kierownik dużej grupy pracowników powinien posiadać wysokie kwalifikacje zawodowe, talent, a przynajmniej zdolności organizacyjne, długoletni staż pracy i stosunkowo wysoki poziom moralny. Wskazana jest, aby mistrz posiadał co najmniej średnie wykształcenie, najlepiej techniczne i stale podnosił swoje kwalifikacje zawodowe na kursach specjalnie organizowanych dla mistrzów. Mistrz najczęściej podlega kierownikowi wydziału lub oddziału. Mistrz powinien wzorowo wykonywać swoje obowiązki, w każdym przypadku poszukiwać optymalnych rozwiązań, powinien być obiektywny i bezstronny przez co jego autorytet będzie wzrastał.

Mistrz powinien być organizatorem pracy i stałym bezpośrednim łącznikiem swojego oddziału z przełożonymi i innymi komórkami organizacyjnymi przedsiębiorstwa. Mistrzowi przysługują cały szereg bardzo ważnych uprawnień i tak może on między innymi:

ROLA MISTRZA

— wydawać opinie w sprawie przyjmowania i zwalniania pracowników,

— przydzielać pracę pracownikom, przesuwac pracowników do innej pracy, powierzać im wykonanie dodatkowych prac i czynności,

— wydawać polecenia pracownikom dotyczące realizacji zadań,

— udzielać krótkich zwolnień od pracy podległym pracownikom dla załatwienia spraw, które wymagają załatwienia w czasie pracy, na czas nie przekraczający jednej godziny.

— ustalać urlopy podległym pracownikom,

— przedkładać wnioski o przeszerogowanie pracowników wyróżniających się w pracy i podnoszących kwalifikacje zawodowe,

— przedkładać wnioski w sprawie przyznania premii i nagród dla pracowników,

— jednoosobowo przyznawać premie z funduszu mistrza,

Wyniki 1-go kwartału

W związku z dokonaną korektą planu produkcji dodanej wygospodarowano 0,8 proc. oszczędności w dyspozycyjnym funduszu płac, przy jednoczesnym przekroczeniu o 1,0 proc. planowanej średniej płacy.

Do negatywnych — aczkolwiek uzasadnionych — zjawisk należy zaliczyć przekroczenie o 48,7 proc. limitu czasu pracy w godzinach nadliczbowych. Ponadplanowy wzrost tego czasu pracy pozostaje jednak w ścisłym związku z niedostatecznym w dalszym ciągu stanem zatrudnienia, który w okresie I kw. br. był niższy od planowanego o 7 osób oraz z koniecznością wykonania w pilnym trybie nieplanowanych materiałów wyborczych.

Ponadto, dość niepokojąco ukształtowały się wyniki w zakresie strat na brakach, które wyniosły 168 tys. zł. netto, podczas gdy dopuszczalna ich kwota mogła wynosić 72 tys. zł. Według mnie o wysokości tych strat zdecydowało przede wszystkim zmniejszenie w I kw. odsprzedazy defektów naprawionych, które w okresach ubiegłych pomniejszały straty z tego tytułu o 50—60 proc.

Pomimo tych oraz innych nieprawidłowości ostateczne rezultaty pracy w I kw. br. można ocenić jako optymistyczne i dające powody do zadowolenia. Upoważnia do tego świadomość, że przedsiębiorstwo realizuje ambitny program, nie dąży do spektakularnych sukcesów za wszelką cenę i przy pomocy łatwych metod. Jesteśmy liczącym się w kraju producentem książek a więc wyrobów złożonych i pracochłonnych i ta pozycja stawia załogę w szeregach prawdziwych mistrzów sztuki drukarskiej.

mgr Józef CZERNIEWICZ

SZKOLENIE KADRY KIEROWNICZEJ W ZAKRESIE BHP

W dniach 22 luty — 22 kwietnia trwał kurs bhp III stopnia dla kierowników wydziałów, oddziałów i działów produkcyjno-technicznych oraz dyspozytorów, mistrzów i instruktorów nauki zawodu. W obowiązkowym szkoleniu wzięło udział 47 osób, jednak kilka osób ze względu na długotrwałą chorobę musiało zrezygnować z egzaminu końcowego. Wykładowcami na kursie byli: mgr Tadeusz Wojnicz, mgr K. Sędziak, lek. med. Ewa Tusińska oraz specjaliści z Zakładu Doskonalenia Zawodowego. Niewątpliwie słuchacze kursu

wynieśli spory zasób wiadomości z zakresu przepisów prawnych, ochrony zdrowia kobiet ciężarnych, ochrony pracowników młodocianych oraz wymagań bhp na stanowiskach roboczych.

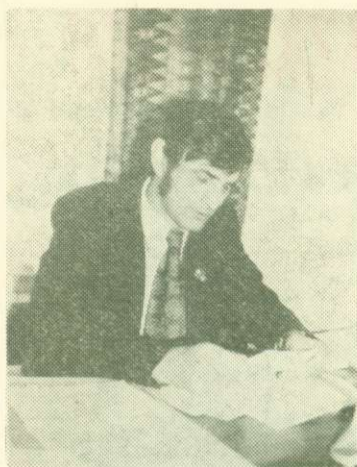
Należy więc życzyć słuchaczom, by wiadomości zdobyte na kursie przekazywane były i przestrzegane w codziennej pracy na każdym stanowisku roboczym, by praca stała się jeszcze bezpieczniejsza.

Na zdjęciu: Słuchacze kursu bhp podczas wykładu prowadzonego przez mgr. T. Wojnicza.

Nowe władze Rady Zakładowej

W dniu 17 marca br. na Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Rady Zakładowej 87 delegatów reprezentujących poszczególne wydziały i oddziały Olsztyńskich Zakładów Graficznych wybrało w głosowaniu tajnym nowe władze związkowe na kadencję 1980—1984.

Rada Zakładowa ukonstytuowała się w następującym składzie:

Romuald PLUTYŃSKI — Przewodniczący Rady Zakładowej. W zakładzie zatrudniony jako składacz ręczny od dnia 16.07.1956 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz drugi.

Irena ZAWISTOWSKA — V-ce przewodnicząca Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniona na stanowisku z-cy kierownika działu organizacyjno-administr. Do Rady Zakładowej wybrana po raz drugi.

Barbara SIKORA — Sekretarz Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniona na stanowisku samodzielnego referenta ds. pracowniczych od dnia 13.02.1973 r. Do Rady Zakładowej wybrana po raz pierwszy.

Irena CZUŁOWSKA — Skarbnik Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniona na stanowisku samodzielnej księgowej od dnia 24.01.1967 r. Do Rady Zakładowej wybrana po raz drugi.

Józef CZERNIEWICZ — Członek Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniony na stanowisku kierownika działu ekonomicznego i normowania od dnia 11.04.1972 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz pierwszy.

Andrzej GLESMER — Członek Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniony na stanowisku maszynisty maszyn offsetowych od dnia 7.07.1975 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz pierwszy.

Zbigniew LIKSZO — Członek Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniony na stanowisku maszynisty maszyn typograficznych od dnia 3.02.1947 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz pierwszy.

Włodzimierz SIERADZKI — Członek Rady Zakładowej. W zakładzie zatrudniony jako maszynista maszyn offsetowych od dnia 16.09.1970 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz drugi.

Roman SIKORA — Członek Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniony jako fotograf offsetowy od dnia 2.01.1973 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz pierwszy.

Jerzy STANKIEWICZ — Członek Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniony na stanowisku specjalisty bhp od dnia 1.09.1950 r. Do Rady Zakładowej wybrany po raz drugi.

Celina TRYPUCKA — Członek Rady Zakładowej OZGraf. W zakładzie zatrudniona na stanowisku st. referenta administracyjnego w wydz. intrologarni od dnia 12.01.1957 r. Do Rady Zakładowej wybrana po raz pierwszy.

KOMUNIKATY

Prezydium Rady Zakładowej podaje do wiadomości, iż wszystkie sprawy odnośnie działalności związkowej, załatwione będą w Radzie Zakładowej IV piętro, u kolegi Plutyńskiego lub w pokoju 221 III piętro u sekretarza RZ kol. Barbary Sikory.

W razie nieobecności ww. osób ze wszystkimi sprawami zwracać się należy do v-ce przewodniczącej RZ kol. Ireny Zawistowskiej, II piętro, pokój 211.

Nasze Zakłady przeszły do drugiego etapu dobrej roboty w V konkursie DO-RO

W związku z dobiegającą końcówką kampanii sprawozdawczo-wyborczą w Radach Zakładowych, jest właściwa chwila, by zastanowić się nad wnioskami, które wypłynęły w trakcie zebrań. Delegaci uczestniczący w konferencji pragną niejednokrotnie usłyszeć odpowiedzi na wiele nurtujących ich pytań. Zarówno dotyczących działalności konkretnej instancji zakładowej, jak też o charakterze ogólniejszym co nie raz odzwierciedla się w rozmowach koleżeńskich na wydziałach. Wielokrotnie rozmawiając ze swoimi kolegami, stynam się na co dzień z takimi wypowiedziami, jak: „Co mi daje związek zawodowy? Jaką mam korzyść z tego, że płacę składki? Nigdy jeszcze od swojej rady zakładowej nie otrzymałem w jakiegokolwiek formie zwrotu wartości moich składek, które narosły już przez lata itp.”.

Staramy się na miejscu rozwiewać te wątpliwości, tłumacząc

swym rozmówcom, iż są one oparte na błędnych rozumowaniach wynikających z nieświadomości tych, którzy te pytania zadają. Bo przecież składka związkowa nie może być przeznaczona na to, aby dzielić ją następnie między poszczególnych związkowców w równych częściach. Byłoby to zaprzeczeniem sensu zbierania składek.

Składki te bowiem służą realizacji wielorakich celów działania związkowego w interesie ludzi pracy. Część pozostaje do dyspozycji rady zakładowej,

część jest przekazywana na działalność konkretnego związku zawodowego, instancji wojewódzkich, a także Centralnej Rady Związków Zawodowych. Inaczej wygląda zatem wy-

korzystanie składek w samym zakładzie pracy, inaczej w skali poszczególnych związków branżowych oraz w skali krajowej. Ale i w zakładzie pracy oczywiście nie jest możliwe, by każdy członek zakładowej organizacji związkowej mógł otrzymać bezpośrednie świadczenia. Np. żeby ludziom najbardziej potrzebującym po-

mocy materialnej (rodzinom wielodzietnym, kobietom samotnym wychowującym dzieci, rencistom, emerytom) można było udzielić zapomogi związkowej, musi być wielu członków

związku, którzy z tego rodzaju wsparcia nie korzystają.

Istnieją oczywiście i takie formy pomocy, z których praktycznie skorzysta każdy członek związku w zakładzie pracy, jak choćby zasiłki statutowe, przysługujące m.in. z tytułu urodzenia dziecka, lub w razie zgonu najbliższego członka rodziny. Ogromną i niezbęd-

na wszystkim ludziom pracy formą pomocy związkowej jest poradnictwo prawne. Poczynając od instancji wojewódzkich, istnieje cały system związkowej służby prawnej i interwencyjnej. Związkowa Inspekcja pracy czuwa nad bezpiecznymi warunkami pracy w zakładach. Każdy członek związku ma możliwość skorzystań i korzysta na ogół z wczasów w związkowych domach wczasowych, sanatoriów, klubów sportowych itp.

Z konieczności jest to bardzo skrócony i nie pełny rejestr najważniejszych spraw, którymi związki zawodowe zajmują się na co dzień w imieniu i w interesie swoich członków. Należy więc spojrzeć na działalność związkową z tej szerszej perspektywy społecznej, aby zrozumieć celowość takiego, a nie innego sposobu wydatkowania funduszy związkowych, które powstają z naszych składek.

R. PLUTYŃSKI

Co mi daje przynależność do Związku Zawodowego

ZAKŁADOWE FORUM ZWIĄZKOWCÓW

MANDATY na przeprowadzoną w dniu 17 marca br. zakładową konferencję sprawozdawczo-wyborczą otrzymało 87 delegatów wybranych na 9 związkowych konferencjach wydziałowych. Uczestniczyli w niej również zaproszeni goście: kierownictwo zakładu i reprezentanci działających w OZGraf, organizacji społeczno-politycznych, a także z Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii.

Sprawozdanie z działalności związkowej w minionej 4-letniej kadencji oraz przebiegu kampanii sprawozdawczo-wyborczej złożył przewodniczący Rady Zakładowej **Jerzy Lubiński**.

Mówca przypomniał, co w ostatnich 4 latach działo się w OZGraf, dla poprawy warunków socjalno-bytowych, społecznych a w czym nie miały udziału organizacja związkowa. Następnie tow. **Jerzy Lubiński** przedstawił wnioski zgłoszone przez członków naszego związku w toku kampanii sprawozdawczo-wyborczej i problemy, które nowo wybrana Rada Zakładowa powinna podjąć w swojej pracy.

jak trudna sytuacja mieszkaniowa olsztyńskich poligrafów, zbyt niskie zarobki, brak bazy do rozwijania życia świetlicowego (szczególnie w sezonie jesienno-zimowym), sprawa żłobków.

Sprawom bezpieczeństwa i higieny pracy, temu co należy jeszcze zrobić, by poprawić warunki bhp na wydziałach, po-

święcił swoje wystąpienie **Jerzy Stankiewicz**.

W przerwie między wystąpieniami dyskutantów Komisja Wyborcza przedstawiła kandydatury członków nowej Rady Zakładowej, Komisji Rewizyjnej RZ oraz na stanowisko zakładowego inspektora pracy, a także kandydatury na delegatów na konferencję sprawozdawczo-wyborczą WRZZ i Krajowy Zjazd ZZPP. Listy kandydatów uzupełnione zostały nazwiskami zgłoszonymi z sali.

Po podliczeniu głosów oddanych przez delegatów w tajnym głosowaniu Komisja Skrutacyjna ogłosiła wyniki wyborów

W zakończeniu swego wystąpienia **Jerzy Lubiński** podziękował grupie działaczy — mężom zaufania, członkom rad oddziałowych, Radę Zakładową za zaangażowanie w społeczną działalność dla dobra pracowników OZGraf.

Wystąpienie przewodniczącego rady uzupełniły sprawozdania Komisji Rewizyjnej, przedstawione przez **Marianne Kleniewską** i sprawozdanie z działalności Pracowniczej Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej wygłoszone przez **Stanisławę Juchniewicz**.

Tegoroczne zadania produkcyjne i ekonomiczne OZGraf, i

(pełny skład nowej zakładowej instancji związkowej podajemy osobno). Przewodniczącym Rady Zakładowej został wybrany **Romuald Plutyński**. Na krajowym Zjeździe ZZPP załogę OZGraf, reprezentować będą **Irena Zawistowska** i **Roman Kamiński**, na konferencji wojewódzkiej **Romuald Plutyński**.

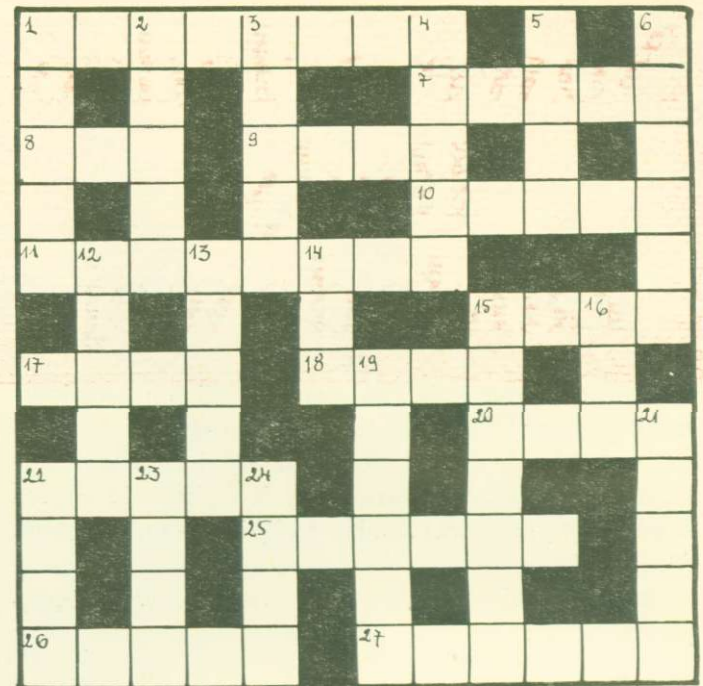
Konferencja sprawozdawczo-wyborcza jednomyślnie przyjęła uchwałę zatwierdzającą program działania Rady Zakładowej w następnych 4 latach. Uchwałę Konferencji sprawozdawczo-wyborczej zamieszczamy w całości.

Romuald PLUTYŃSKI

stan ich realizacji przedstawił dyrektor **Kazimierz Kuczyński**. Czy przyjęte zadania w pełni wykonamy zależy od całej załogi, od jej zaangażowania i dobrej, systematycznej pracy. Ostateczny rezultat zależeć będzie także do rozwijania życia świetlicowego czy racjonalnie gospodarować będziemy surowcami. Pomyślna realizacja planów I kwartału pozwala snuć prognozy, że zadania całego roku wykonamy równie pomyślnie. Wymagać to będzie jednak dużego wysiłku i utrzymania rytmiki produkcji.

W dyskusji nad sprawozdaniami głos zabrało 7 mówców. Przewijają się takie problemy,

KRZYŻÓWKA

POZIOMO: 1. Cztery kółka i dach nad głową, 7. Tłuszcz roślinny, 8. Dobrze w języku naszych sąsiadów, 9. Styl w muzyce, 10. Związki kwasu i alkoholu, 11. Rak, 15. Narzędzie rolnika, 17. Ptak — symbol mądrości, 18. Może być Mazowiecka, 20. Miejsce pod budowę, 22. Przydatny na plaży, 25. Znajdziesz je po uderzeniu w stół, 26. Jednostka pływająca, 27. Sława, rozgłos.

PIONOWO: 1. Gar, 2. W utworze literackim element opisywanej rzeczywistości, 3. Państwo rządzone przez cara, 4. Pracownik portowy, 5. Roślina krzewiasta rośnie w Australii, 6. Dzielnica otoczona ogrodami, 12. Źródło witamin, 13. Lęk, 14. Niebezpieczny dla kąpiących się w rzece, 15. Mnich katolicki zgromadzenia zakonnego, 16. Uzdrowisko w Belgii, 19. Osłona na lampę, 21. Puchar, 22. Umowa o dostawę towaru do określonego miejsca, 23. Kuzyn bizona, 24. Część świecy.

Oprac. G. Rymkiewicz

ROLA MISTRZA

— wydawać opinie zawodowe o podległych pracownikach,

— nie dopuszczać do pracy pracowników znajdujących się w stanie nietrzeźwym lub niezdolnych do pracy,

— udzielać ustnych upomnień pracownikom za naruszenie porządku i dyscypliny pracy,

— przedkładać wnioski o ukaranie i wnioskować o anulowanie kar wcześniej udzielonych,

— zgłaszać propozycje dotyczące usprawnień organizacji pracy, technologii, remontów maszyn i urządzeń, poprawy jakości produkcji itp.,

— brać udział w naradach organizowanych przez kierownika wydziału, czy dyrektora.

Podstawowym obowiązkiem mistrza jest kierowanie podległym zespołem pracowników, organizowanie pracy w sposób zgodny z zasadami bhp, gwarantujący maksymalne wykonanie wyznaczonych zadań, poprawę organizacji pracy, jakości oraz oszczędne gospodarowanie surowcami, materiałami i energią.

Osobnym zagadnieniem jest rola mistrza w procesie adaptacji społeczno-zawodowej młodych pracowników, czyli przystosowania ich do pracy na danym stanowisku, w określonych warunkach fizycznych i społecznych — w konkretnym środowisku. W tym zakresie mistrz powinien zawsze mieć na uwadze obowiązki wychowania młodych pracowników, otaczanie ich szczególną opieką i udzielanie im instruktażu na stanowisku pracy. Mistrz powinien każdego młodego pracownika zapoznać ze sposobem i celem pracy, którą ten pracownik ma wyko-

nywać, przydzielać każdemu pracownikowi pierwsze zadanie, sprawdzić wiadomości z zakresu bhp, pouczyć o zakazach obowiązujących na danym stanowisku pracy i wskazać najbardziej bezpieczne metody pracy, sposoby obsługi maszyny itp.

W ramach społeczno-zawodowej adaptacji młodych pracowników mistrz powinien sprawdzić stopień opanowania właściwych metod pracy przez młodego pracownika, udzielać takiemu pracownikowi stałej pomocy i stałego instruktażu. Wypada, aby mistrz oficjalnie przedstawił młodego pracownika, długoletnim doświadczonym pracownikom danego zespołu, przejawiał zainteresowanie osobistymi sprawami pracownika, życzliwie wysłuchiwał uwag i prośb, a także uprzejmie na nie odpowiadał na pytania młodego pracownika, udzielał wyczerpujących informacji, nie okazując w żadnym wypadku lekceważenia, czy znudzenia. Mistrz powinien kontrolować pracę stażysty, zwracać uwagę na jego błędy oraz pochwalić za osiągnięcia i postępy w pracy.

Bardzo duże znaczenie ma stosunek mistrza do całokształtu zagadnień związanych ze wszystkimi formami współzawodnictwa pracy i racjonalizacją. O efektach decydują, przede wszystkim, takie czynniki jak — kwalifikacje zawodowe pracowników, ich świadomość oraz organizacja i warunki pracy, a przecież wszystkie te czynniki znajdują się w zasięgu oddziaływania mistrza.

mgr Józef RADZIEWICZ

Nauką i pracą popieramy uchwały II Zjazdu ZSMP

Forum młodzieżowe

◆ KOLUMNA REDAGOWANA PRZEZ ZAKŁADOWE KOŁO ZSMP ◆

Pragniemy Forum Młodzieżowe uczynić miejscem do dyskusji i inspiracji spraw i problemów dla wszystkich młodych drukarzy. Każdy z młodych wiekiem i duchem może zostać naszym redaktorem i korespondentem. Ponadto proponujemy Wam:

- konkursy, plebiscyty i quizy;
- wypowiedzi, wywiady i odpowiedzi;
- aktualności;
- satyrę.

Zespół redagujący Forum Młodzieżowe „Czcionką i Słowem” przyjmować będzie wszelkie uwagi, oceny i postulaty odnośnie doboru materiału jak i szaty graficznej aby następne wydania były ciekawsze i ładniejsze.

SAME O SOBIE

Na zebraniu organizacyjnym koła w dniu 15 marca br. został wybrany zarząd, w skład którego weszły przedstawicielki intro-ligatorni:

Jolanta Brzezińska — przewodnicząca,
Anna Radziejewicz — wiceprzewodnicząca,
Krystyna Kuzińska — sekretarz,
Hanna Bonk — skarbnik.

JOLA —

Być przewodniczącą to wielki zaszczyt dający dużo satysfakcji, ale zbyt często zapominamy o obowiązkach — mam nadzieję, że uda mi się pogodzić te dwie sprawy. Chciałabym zmienić coś w zakładzie na korzyść organizacji i młodzieży. Pragnę, aby młodzi przychodzili do nas ze swoimi sprawami i problemami, żeby wspólnie je rozwiązywać.

ANIA —

Nie chcę powielać wypowiedzi Joli i chociaż mamy mało doświadczenia, sądzę, że uda się nam współpraca z młodzieżą naszych zakładów. Będę pomagała Joli, a także innym którzy zwrócą się do mnie o pomoc. W tym roku kończymy naukę w zasadniczej szkole zawodowej, chcemy dalej pogłębiać naszą wiedzę w Średnim Studium Zawodowym, a w pracy zawodowej — po nabraniu rutyny — stać się dobrymi pracownikami.

HANIA —

Rola skarbniczki jest funkcją czasami niewdzięczną, ale myślę, iż nie będę miała większych kłopotów z tego tytułu. Lubię pracować społecznie i dlatego chcę aktywnie włączyć się do pracy w kole, gdzie istnieje naprawdę dużo możliwości do prawdziwego działania. Mam trochę ułatwione zadanie, gdyż z większością naszych dotychczasowych członków jesteśmy od 2 czy 3 lat razem w szkole i w pracy.

KRYSIA —

Chciałabym, aby koło brało czynny udział w życiu zakładu, a w miarę możliwości również i na zewnątrz — na przykład naszego miasta oraz innych miejsc gdzie są drukarnie, w których działają organizacje podobne do naszej. Lubię współpracować z ludźmi, którzy wiedzą czego chcą. Zrobić wszystko co można aby o naszym kole mówiono nie tylko od święta.

Koło ZSMP przy OZGraf. organizuje otwarty konkurs fotograficzny, który stanie się stałą pozycją naszego Forum. Pierwszy temat związany jest z 35-leciem PRL i brzmi „Olsztyn 80”. Do konkursu będą przyjmowane zdjęcia formatu pocztówkowego opatrzone godłem wraz z kopertą zawierającą personalia autora (imię

KONKURS FOTOGRAFICZNY

i nazwisko, oraz wydział), na której należy umieścić godło. Prace składamy na ręce przedstawicieli zarządu koła lub w Radzie Zakładowej OZGraf. do dnia 10.VII. br. Najciekawsza praca zostanie opublikowana, a plonem konkursu będzie wystawa nagrodzonych prac. Dla najlepszych fotografików zarząd koła ufundował ciekawe nagrody.

Pisali o nas

„Gazeta Olsztyńska nr 80 z dnia 9.IV. przedstawiła artykuł pióra Czesława Pazery pt. „Zasoby olsztyńskiej poligrafii”. Problemy zakładu były przedmiotem posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w Olsztynie. Wśród wielu rozpatrywanych spraw była sprawa naszego koła ZSMP. Pozwalamy sobie przedrukować fragment artykułu poruszający ten temat:

„...Do rangi problemu nr 1 urasta zwiększenie roli zakładowej organizacji ZSMP zrzeszającej 16 członków (28 — przyp. MZ) wśród ponad 600-osobowej, bardzo młodej załogi. Problemami pracy organizacji młodzieżowej w OZGraf. większe zainteresowanie powinny okazać Zarząd Miejski i Zarząd Wojewódzki ZSMP. Potrzebna jest bardziej skuteczna pomoc Zarządu ZSMP w rozbudowie szeregów członkowskich, kształceniu aktywu oraz zwiększenia wpływów organizacji na rozwiązanie wszystkich żywotnych problemów zawodowych i życiowych młodych pracowników. Z głosem, potrzebami i postulatami młodych muszą się liczyć samorząd robotniczy i rada zakładowa...”

PLAN PRACY KOŁA

Po licznych przydziarkach organizacyjnych został uchwalony plan pracy koła ZSMP na II kwartał 1980 r. i obejmuje on:

1. Uporządkowanie świetlicy ZSMP.
2. Wykonanie gazetki ZSMP.
3. Nawiązanie współpracy z innymi kołami ZSMP, a w tym z działającymi w przyzakładowej szkole zawodowej.
4. Zorganizowanie plebiscytu na najlepszego nauczyciela i wychowawcę młodzieży.
5. Zorganizowanie konsultacji dla uczniów kończących w tym roku naukę zawodu.
6. Czyny społeczne:
 - a) w ośrodku zakładowym nad j. Gim.
 - b) w Niedzielę Czynu Partyjnego.
7. Współudział przy organizacji Dnia Drukarza.
8. Spotkanie z ciekawymi ludźmi.
9. Nawiązanie ścisłej współpracy z zakładowym ogniskiem TKKF Gryf.

Program ten jest dość obszerny, jednak realnie oceniając go — jesteśmy w stanie aby został wykonany w całości. Nie uwzględniono w nim tylko dwóch spraw, które są realizowane już w praktyce:

1. otwarte zebrania organizacyjne koła,
2. udział w redagowaniu gazetki zakładowej „Czcionką i słowem”.

Zarząd Koła ZSMP

PLEBISCYT

Na najlepszego nauczyciela i wychowawcę młodzieży

Zarząd Koła ZSMP przy OZGraf. ogłaszając Plebiscyt, pragnie tą drogą podziękować wszystkim tym, którzy bardzo często pozostają dla ogółu bezimiennymi nauczycielami i wychowawcami nowych adeptów sztuki drukarskiej.

Od dziś do 31.V. br. będziemy mogli zgłaszać swoje kandydaty osób, które naszym zdaniem zasługują na to wyróżnienie. Zgłoszenie takie winno zawierać: imię i nazwisko kandydata, jego stanowisko pracy i funkcję oraz krótką charakterystykę dla uzasadnienia wyboru, jak również imię i nazwisko, zawód i stanowisko pracy głosującego. Tak wypełnione zgłoszenia należy wrzucić do jednej z dwóch skrzynek umieszczonych przy portierni produkcyjnej oraz przy intro-ligatorni. O wyborze tych najlepszych z najlepszych zadecyduje komisja w skład której wchodzi przedstawiciele wszystkich organizacji społeczno-politycznych naszego zakładu (ZSMP, Dyrekcja, POP, Rada Zakładowa). Nie ilość głosów, ale nasza argumentacja będzie tu najważniejsza.

Aby wszelkiego rodzaju plebiscytem stało się zadość, uhonorowani zostaną laureaci, a spośród głosujących zostanie rozlosowanych 5 dodatkowych nagród.

Serdecznie zapraszamy młodzież do wzięcia udziału w naszym Plebiscytcie i pamiętajmy — głosujemy tylko do końca maja.

Barbara KRYWASZONEK

WSPÓLNA SPRAWA

Parę spraw złożyło się na to, aby rozpocząć ten artykuł w sposób nie bardzo lubiany przez młodych. Gdybym chciał wymienić tylko cztery z nich to być może niektórzy będą mieli mi za złe, że jest ich za mało lub też za dużo. Obchodzimy czwartą rocznicę powołania do życia ZSMP, 28-30.IV. br. obradował II Zjazd ZSMP (powrócimy do niego w następnym numerze), mamy także za sobą VIII Zjazd PZPR i wybory do Sejmu i Rad Narodowych. W każdym z tych wydarzeń sporo miejsca poświęcono sprawom młodzieży. Ale nie tylko prawa, zadania i obowiązki są najważniejsze i najistotniejsze dla naszego pokolenia, gdyż przez małe niedopatrzenie weszliśmy w etap konsumpcyjny modelu społeczeństwa i raczej trudno jest się nam wyrwać poza obręb własnego JA i DLA MNIE. A przecież jesteśmy współgospodarzami i jesteśmy współodpowiedzialni za to, co jest i za to co będzie. Umieemy ładnie krytykować tylko brak jest wtedy zdrowej i poważnej samokrytyki. Przynajmniej pewna część z nas nie jest obiektywna do własnych poczyną. Narzekaliśmy na brak zainteresowania naszymi sprawami przez Dyrekcję i organizacje społeczno-polityczne OZGraf., a sami nie robiliśmy nic aby coś na tym polu zmienić. Dobrze więc się stało, że w końcu doszło w naszym zakładzie do reaktywowania działalności Koła ZSMP. Początki zawsze bywają trudne, zwłaszcza że zarząd koła składa się z mało doświadczonych w działalności ruchu młodzieżowego, bardzo młodych, ale chętnych do pracy dziewcząt. Na pierwszym zebraniu była nas dziesiątka, na następnym już dwudziestu ośmiu i jestem przekonany, że na tej liczbie się nie skończy. Trudno było jeszcze przełamać nieśmiałość i stremowienie przy wypowiedziach, ale najważniejsze jest to, że ci co zadeklarowali się do rozkręcenia całej roboty, robią to z przekonaniem i wiarą. Jest sprawą pewną, że tylko dobrą pracą organizacyjną możemy pozyskać wielu młodych, którzy będą chcieli coś zrobić dla innych i dla siebie. W ten sposób organizacja nasza może zyskać taką rangę w zakładzie na jaką zasługuje i jakiej oczekują młodzi drukarze. Koło ZSMP jest rzecznikiem spraw młodzieży całego zakładu i dlatego powinno nam wszystkim zależeć aby udzielić nowemu zarządowi jak największego poparcia, a przede wszystkim pomocy. Trochę dziwi mnie fakt, że starsi członkowie ZMS-u i ZSMP, którzy należeli do Koła w latach poprzednich, do tej pory nie włączyli się w działalność organizacyjną. To głównie im powinno zależeć na dobrym imieniu i organizacji ZSMP wśród młodzieży. Ich wiedza i doświadczenie mogłyby być wykorzystane właśnie teraz, w okresie gdy każda nowa inicjatywa będzie stanowiła wizytówkę organizacji w oczach całej załogi. Wydaje się, że minęły czasy gdy funkcja i nazwisko przestały być etapem do dalszej „karier”, bo w naszej sprawie potrzebni są ludzie, którzy będą odpowiedzialni o co i za kogo mają walczyć i po czyjej stronie się opowiedzieć. Młodzi muszą piętnować i walczyć z wszelkiego rodzaju układami, karierowiczostwem i konfliktarstwem. To my możemy powiedzieć NIE, gdy starszych na to nie stać. Propagując dobrą pracę i naukę w połączeniu z aktywnością społeczną, organizacja ZSMP może tylko zyskać w oczach naszego środowiska, tym bardziej, że nie stanowimy zamkniętej grupy. Każde nasze zebranie organizacyjne jest i będzie otwarte dla tych, którzy będą chcieli z nami rozmawiać oraz współpracować. Nie wszystko jest jeszcze zapieczętowane organizacyjnie na przysłowiowy ostatni guzik, nie posiadamy w swoich szeregach reprezentantów wszystkich wydziałów, ale żeby to dograć pozostaje tylko kwestia czasu i dobrej woli nas wszystkich. Mamy zadeklarowaną pomoc instancji społeczno-politycznych lecz wszystko zależy od nas samych.

Michał ZAWADZKI

